

KO ENI KUO KE OSI HUUHU I HE HUUHU TAOFI KOVITI-19. FEFE LEVA E HOKO MAI?

022621 TONGAN

Oku mahuinga keke huhu i he Koviti-19 ke ke malu'i a koe moe toenga kakai. Ko eni oku ke osi huhu i he huhu taofi Koviti-19, koe ha me'a oku ke totonu ke ke ilo?

Koe ha ae aonga oe huhu taofi ke malu'i koe?

Koe huhu taofi Koviti-19 oku ako'i ho'o sino ke ilo pea malu'i koe mei he mahaki Koviti-19.

Na'e fai ae fekumi ki he ongo faito'o ko eni Faisa (Pfizer-BioNTech) moe Motena (Moderna) te nau lava o malu'i koe mei he mahaki Koviti-19. Ko kinautolu na'a nau too ae moderna na'e peati e hiva fa pea moe peseti e hiva nima na'a nau ngaueaki ae Faisa (Pfizer-BioNTech) oku ikai ke nau puke lahi akinautolu.

Koe kau mataotao i he fekumi ki he Koviti-19 oku nau fekumi pe e ange fefe pe koe ha ae loloa hono malu'i kitautolu ehe huhu taofi Koviti-19. Oku nau toe fekumi pe e toe lava ae kau osi huhu ae huhu taofi Koviti-19 pe te nau lava o toe fakamafola ae mahaki Koviti-19. Te nau toe ilo kapau e lahi ange ae kau huhu taofi Koviti-19, pe e lava ke taofi hono fakamafola ae mahaki ko eni.

Oku fie ma'u ke ke huhu tu'o 2 kae lava hono malu'i koe mei he mahaki ko eni

Kuo pau keke huhu tu'o 2 ae Faisa moe motena huhu taofi ke ne lava o malu'i koe meihe mahaki fakaauha koeni.

Koe taimi loloa a hoo huhu tu'o taha moe tu'o ua e faka tatau ia pe koe ha faitoo teke ngaueaki:

- Koe faitoo Faisa ([Pfizer-BioNTech](#)) e lava ke ngaue ki ho sino he aho e ua taha pe koe uike e tolu pea toki foki o hoani ae huhu faitoo.
- Koe faitoo Motena ([Moderna](#)) e lava ke ngaue ki ho sino he aho e ua valu pe koe mahina e taha osi ho'o huhu uluaki.

Feinga ke ofi ae huhu hono ua kihe taimi na'e talaatu keke huhu ai. Oku poupou'i ae CDC ke ke oua ova ho'o huhu hono ua i he uike e 6. Oku ikai ke fiema'u keke toe kamata fo'ou ho'o huhu kapau nake ova ihe uike 6.

Oku totonu ke ke ngaueaki ae faitoo tatau.

Tuki ha taimi lelei ke ngaue ae faitoo ke ne malu'i ho sino. E lava ke malu'i ho sino i he osi hoo uluaki huhu. Pea e toe lelei ange ae malu'i ho sino i he osi ho'o huhu hono ua.

Koe ha e me'a teke ongo'i he osi ho'o huhu

Oku tokolahi ae kakai oku iai ae fakailonga he osi enau huhu. Koe fakailonga ia e hoki mai he osi hoo huhu e ikai koe fakailonga ia oe Koviti-19 koe me'a ia oe huhu taofi. Koe faitoo Faisā (Pfizer-BioNTech) moe Mōtena (Moderna) oku ikai ke iai ha fakailonga oe mahaki fakaauha pea e ikai teke puke mei he faitoo ko eni.

Koe fakailonga eni e hoko ki ho sino he osi hoo ma'u ae huhu oe mahaki. Koe faito'o oku ne malu'i ho sino mei he mahaki ko eni. Oku iai ae fa'ahinga oku ikai ke iai ha fakailonga mahaki, ka oku kei ngaue ae faitoo i ho nau sino.

Fakailonga eni e hoko he osi ho'o huhu:

- Mamahi pe e kulokula takai he me'a na'ake huhu ai
- Langa ulu
- Hela'ia
- Mofi

E mole pe ae mamahi ia he osi pe ha aho si'i. Kapau he e ikai pea ke telefoni ki ho'o toketā. Kapau oku ikai ke iai ha'o toketa, ta ki he telefoni 211 ke fekumi ha toketa.

Oku fiema'u ae huhu hono ua neongo naake ongo'i puke mei he huhu uluaki. Kapau leva e talaatu hoo toketa ke oua teke toe huhu tu'o ua, pea oua. Oku lahi ae ongo'i puke i he huhu hono ua.

Oku ta taitaha ke hoko ha ongo'i puke he osi ae minite e 15 pe minite 30 ho huhu. Ko kinautolu e fakahoko ae tokoni fakaneesi. Koe uHINGA eni ke ke tali minite e 30 osi ho huhu faitoo huhu taofi. Kapau oku iai ha fakailonga lahi, pea talanoa mo ho toketa ki mu'a ho huhu tu'o ua.

Malu ho sino koe malu'i ia oe kakai

Oku fiema'u pe ke ke malu'i koe moe kau taha kotoa pe osi ho huhu taofi. Koe uhi koe ha?

- ✓ Osi pe e uike ua mei ho faitoo tu'o ua pea e malu'i malohi ae huhu taofi kiate koe.
- ✓ Oku pau pe ke fakaloloa ae taimi tufa ae faitoo huhu taofi ki he kau tokotaha katoa oku nau fiema'u.
- ✓ Oku iai kau kainga oku ikai ke lava ke nau huhu taofi. Ka ihe taimini, oku ikai ke iai ha huhu taofi ki he kailu tamaiki i lalo he ta'u 16.
- ✓ Oku iai ae kainga oku ikai ke nau lava o huhu taofi koe uhi oku nau fokoutua i ha mahaki kehe pe ke alasi.
- ✓ Oku ikai ha faitoo huhu oku peseti 100 ke faitoo ae mahaki ko eni.
- ✓ Oku fiema'u ae kau mataotao ha taimi ke fekumi ae faitoo ko eni pe e lava o malu'i akitautolu he fakamafola ae mahaki ko eni ki ha taha kehe. Oku nau fiema'u ha taimi ke nau fekumi ki ha faitoo e feunga moe mahaki fakaauha koe eni. Koe ahoni, koe Faisā (Pfizer-BioNTech) moe Motena (Moderna) faitoo oku ngaue lelei ke malu'i koe mei he mahaki fakaauha.

Lolotonga e tau malu'i a etau kainga oe kolo, oku fiema'u ke tauhi lelei hotau famili, moe kaunga me'a, moe kaunga api ke fakaehiehi meihe mahaki fakaauha:

- Tui ma'u pe ho me'a ufi'ufi moe me'a fakapuli ki he mata lolotonga ho feohi moe kakai kehe
- Fanofano ma'u aipe ho nima pea ngaueaki ae ngaahi me'a malu'i nima (hand sanitizer)
- Tuku pe ha fute e 6 ke mavahe mei ha tokotaha koe
- Fakasi'isi'i ho'o ngaahi katoanga he ngaahi ahoni, feinga ke nounou ae taimi feohi fakataha, pea kapau e faingamalie fai 'i tu'a ae katoanga
- Nofo i api kapau oku ke puke mahaki pea talanoa ki ho toketa ke ke faito'o huhu taofi Koviti-19

